

PRESENTACIÓ A VALÈNCIA D'UN CAVALLER SENSE FRONTERES

Que l'any 2010 fora declarat per la Generalitat Valenciana com a Any Martorell, ha sigut l'excusa perfecta per a provar de fer arribar a la gent un llibre que explique qui era Joanot Martorell i quina és la importància de la seua obra. És cert que tots reconeixem el *Tirant lo Blanc* com un gran llibre, però, per a la gran majoria, el seu autor és encara quasi un autèntic desconegut, un fet aquest que sorprén atesos els mèrits indiscutible de l'obra que va escriure i, sobretot, tenint en compte l'excepcionalitat de la vida de Martorell.

I és precisament de la voluntat de difusió de Joanot Martorell d'on naix aquest projecte. Amb una intenció divulgativa, pensada per al lector mitjà que no té perquè tenir uns coneixements previs sobre història o sobre literatura, i amb el desig de donar a conèixer la intensa vida de Joanot Martorell, vam encarar un llibre que pretén mostrar no només els fets més destacats de l'època i de l'entorn on va viure Martorell, sinó també reforçar aquesta informació amb unes imatges que puguen fer que el lector s'amare de l'ambient i de la situació d'aquells anys. En aquest sentit no puc deixar de destacar la feina de Josep Manuel Fenollosa que, entre d'altres coses, ha escarbat en els museus d'arreu del món per trobar els reflexos en imatges adequats al text i que ha aconseguit que en *Un cavaller sense fronteres* es descobrisquen algunes imatges també pràcticament desconegudes.

Les dècades en què transcorre la vida de Joanot Martorell són autènticament insòlites. Són els anys en què es produeix el canvi dinàstic al front de la Corona, un fet que provoca una gran inestabilitat política i social. Són també els anys de l'expansió de la Corona Catalanoaragonesa arreu del món mediterrani que culmina amb l'annexió de Nàpols al territori de mans d'Alfons el Magnànim, i són també els anys d'un floriment cultural magnífic en tots els àmbits. Es construeixen les grans edificacions de la València gòtica, però també és l'època d'Ausiàs March, de Roís de Corella, de Jaume Gassull, en definitiva, el segle d'or de les lletres valencianes medievals. A més, Martorell viu de primera mà les conseqüències de la Caiguda de Constantinoble a mans dels turcs, un fet que està considerat com a crucial en la història, fins a tal punt que marca la fi d'una era i el començament d'una altra.

La part central del llibre està concentrada en la vida de Joanot Martorell, una vida canviant i molt agitada. Joanot, representant d'una de les famílies amb més poder de la cort, a causa d'una mala gestió econòmica i d'uns esdeveniments personals molt passionals, on es barregen nombrosos viatges, incitacions a duels a mort, desobediències a la Corona, actes armats i fins i tot algun empresonament, fan que Martorell acabe els seus dies vorejant el camí de la misèria. Enmig d'aquest rumb de davallada tenim en Joanot la representació d'un món que ja s'acaba, el món dels cavallers amb els seus paràmetres ideològics que van sent superats, de mica

en mica, per el nou ideal burgés, més pràctic i amb una base sustentada en el poder dels diners, no de l'honor.

En la vida de Martorell trobem també el periple aventurer d'un home que podria ser ell també el personatge d'una novel·la medieval. Martorell recorre la major part de les corts d'Europa, el tenim testimoniats a llocs tan allunyats entre si com Londres, Nàpols, Barcelona, Sicília, Lisboa o, evidentment, València. El trobem embolicat en assumptes bèl·lics, en combats per defensar el seu honor o el de la seua família. D'entre aquests destaca principalment el contenciós amb Joan de Mompalau, un cavaller que després d'haver seduït la germana de Martorell es nega a casar-se amb ella i aquest fet desencadena una de les aventures per honor més desmesurades de l'època, una disputa que portarà Joanot Martorell a la llunyana Anglaterra i que acabarà sent focus d'inspiració per a la seua obra.

Però a Joanot, li reconeixem també provocacions a altres cavallers testimoniades en nombroses lletres de batalla o lluites jurídiques per territoris que s'allargaran durant anys i que debilitaran les malmeses arques de la família Martorell, castigades sovint amb préstecs difícils de tornar. No obstant això, hi ha un altre Martorell diferent d'aquest cavaller bregós i arrauxat que respon amb les armes qualsevol mena de provocació. Hi ha un Martorell culte, home de cort, més madur, preocupat per la literatura, valorat com a cavaller brillant per exemple en la cort del príncep Carles de Viana. Un home diferent que serà qui finalment es decidisca a posar en

lletra escrita l'esperit d'un món que ha après que s'esvaneix i que ja no tornarà mai més.

Tanmateix, la vida de Martorell, que parteix d'uns inicis ornats de luxe i de poder, troba el seu contrapunt en un final dissortat, abandonat per tots, pobre i sol. Un final d'existència que marcarà l'inici d'una nova aventura, en aquest cas per a la seua obra, per al seu *Tirant* que, empenyorat i a mans del prestamista Martí Joan de Galba, tardarà encara vint-i-cinc anys a poder ésser publicat.

La intensitat de la vida de Joanot Martorell i els seus daltabaixos es veuran reflectits en el seu llibre, és per això que el *Tirant lo Blanc* també és objecte d'interés a *Un cavaller sense fronteres*. Tots sabem que el *Tirant* és una gran obra, això és indubtable, però a molta gent se li escapa quina és la importància real del *Tirant* dins del corpus literari universal. Així, també dediquem una part d'aquesta biografia a explicar, no només l'impacte que aquest llibre ha provocat en les diferents èpoques i en els diferents països, sobretot motivat per les múltiples traduccions que se n'han fet al llarg dels segles, sinó que també hem volgut destacar la quantitat de creadors de tota mena que s'han vist influïts, directament o indirectament, per l'obra de Martorell. Escriptors de tot tipus i de tots els segles han utilitzat les paraules de Martorell com a base de les seues creacions. Entre els més famosos Shakespeare, Cervantes, Ariosto, Bandello i un llarg etcètera, però

per exemple músics com Handel també són deutors de la imaginació de Martorell.

A més, hi ha moltes personalitats de la història que han llegit el *Tirant* i s'han sentit admirats d'aquesta gran obra de Martorell. Per exemple, Rousseau, Diderot o fins i tot la tsarina Caterina II de Rússia en parlen en els seus escrits. Aquesta dimensió internacional de l'obra de Martorell és sovint desconeguda i és una clara mostra indiscutible del valor de la novel·la de Joanot.

A més, també hem considerat adequat dedicar una part del llibre a fer una lectura en certa manera biografista del *Tirant*, per cercar concomitàncies entre la realitat de Joanot Martorell i el reflex que trobem en el *Tirant lo Blanc*. Són molts els camins i els espais que comparteixen Martorell i el seu personatge. Un fet que demostra que conèixer la vida de Joanot Martorell ens ofereix moltes de les claus interpretatives ideals per a comprendre perfectament la seua obra.

Crec sincerament que en qualsevol altra cultura, Joanot Martorell seria entés com un símbol, com un escriptor model d'una societat i de la comunitat lingüística que representa. I ho seria per la magnífica obra que ens ha deixat, però també per l'extraordinària vida que va tenir, una existència amb tots els elements significatius necessaris per a fer-la atractiva.

És per això que amb *Un cavaller sense fronteres* pretenem descobrir aquest personatge, i ho hem fet des del convenciment que Joanot Martorell aporta una de les millors obres de la literatura universal que és el *Tirant*, però també des de la certesa que, amb el desconeixement de la vida del seu autor, es feia una autèntica injustícia. No només perquè seria essencial que la societat coneguera i poguera sentir-se orgullosa dels seus grans autors, sinó també perquè, independentment de l'obra que va escriure, la vida de Martorell té elements d'interès sobrants per a apropar-se a ella i per a gaudir de la biografia d'un cavaller amb una força extraordinària, que va es enfrontar a entrebancs de tot tipus, que sempre va intentar sobreposar-se a les adversitats, que viatjà pel món sense descans, que va conèixer les corts més importants d'Europa, que s'enfrontà a tots aquells que creia que no obraven segons el seu model de vida i, sobretot, que va crear un llibre que com ell mateix, no pot ser aturat per cap frontera.